

Virtuele wereld grenst aan de werkelijkheid

„Jongeren schakelen met het grootste gemak tussen twee werelden. Ze zijn heel goed in staat sociaal gewenst gedrag te vertonen als hun dat beter uitkomt. De virtuele wereld van internet, chatboxen of mobiele telefoon is een perfect oefenterrein waar je je kunt bewijzen.” Jacob van Kokswijk (54) promoveert volgende week donderdag aan de Universiteit Twente op een onderzoek naar de leefwereld van jongeren.

S. M. de Bruijn

Op het scherm van zijn laptop laat Van Kokswijk zien wat hij bedoelt. „Dit is Rosa. Ze mag niks van haar ouders. En hier heb je Rooz, die mag alles: uitgaan, graffiti spuiten of een piercing zetten. Rosa is echt, Rooz bestaat alleen op internet. Rosa heeft een tweede hotmailadres gemaakt en zo stuurt ze mailtjes aan zichzelf. Rosa klaagt aan Rooz dat ze niets mag, en Rooz mailt de oplossing terug.”

Het voorbeeld dat Van Kokswijk toont, komt uit een boek van Francine Oomen, maar het beschrijft precies wat hij onder de jongeren ziet. „Jongeren hebben een heel sterk „please“-gedrag. Ze vertonen zich zoals het hun het beste uitkomt. Ze kunnen heel braaf in de kerk zitten, maar op het moment dat de sociale controle ontbreekt, tref je ze in de disco.”

Dat jongeren schijnbaar moeiteloos tussen twee of meer werelden kunnen switchen, is niet nieuw. Toch lijkt er nu meer aan de hand te zijn. Van Kokswijk liep daar tegen aan toen hij in de loop van 2001 met behulp van enquêtes de behoefte aan de volgende generatie mobiele telefoons peilde. „Toen bleek dat jongeren onder de 25 niet of nauwelijks reagerden. Invullen van een enquête beschouwden ze als werken, zoiets als vakken vullen.”

Voor Van Kokswijk was dat de prikkel om dieper in de wereld van jongeren te duiken door zich in chatboxen te begeven en op voet van gelijkheid met de jongeren te communiceren. Nou ja, gelijkheid – met dit verschil dat Van Kokswijk voor zijn onderzoek technieken kon gebruiken waar de meeste anderen niet over be-

schikken. Zo kon hij IP-nummers –de unieke codes van internet-pc’s– controleren en daarmee profielen van chatters herleiden tot bepaalde computers. „Je weet niet wie de mensen zijn, maar je ziet

wel dat vanaf één pc een gebruiker zich met verschillende identiteiten aanmeldt.”

Twee jaar later kan Van Kokswijk maar één conclusie trekken: „Ik stel vast dat er een nieuwe belevingswereld ontstaan is voor alle jongeren van na 1980, een virtuele wereld.” Hij somt het ene voorbeeld na het andere op. „Soms kom je van één en dezelfde persoon twee profielen tegen, met verschillende namen, een verschillend uiterlijk en een verschillend karakter. Het ene profiel is het echte, het andere is een „wannabe”, een proef. De twee profielen staan in een lijst waaraan anderen een score kunnen toekennen, en zo probeert deze chatter welke identiteit het hoogst scoort. Is dat de wannabe, dan past hij zich daaraan in het echte leven aan.”

Van Kokswijk laat een foto zien van Kim Rijkers alias Kymbly, die op haar website, in perfect Engels, een dagboek bijhoudt, een webcam heeft en uitgebreid over zichzelf vertelt. „De site scoorde hoog, nummer vijf op Amerikaanse lijsten van webcam-sites. Aan de hand van het IP-adres kon ik traceren dat ze verbonden is aan de Universiteit Maastricht. Het blijkt de site van een aanstaande neurochirurg te zijn, nu 25 jaar oud. Er zijn twee Kims, zei ze tegen me, de ene boort gaatjes in hoofden van patiënten en de andere vindt het leuk om aandacht te krijgen.”

Condoleance

Een ander voorbeeld grenst aan het bizarre. Als Van Kokswijk al enkele maanden lang een chatsite bezoekt, blijkt op een dag een van de vaste chatters, Saskia, door een verkeersongeluk overleden te zijn. De chatters nemen elk uur twee minuten stilte in acht en er hangt een soort condoleanceregister. Na een paar dagen valt Van Kokswijk in een van de chatrooms een nieuwe bezoeker op, die desondanks al veel rechten verworven heeft. Het taalgebruik komt hem bekend voor. De nieuwe bezoeker blijkt Saskia te zijn,

die zichzelf heeft doodverklaard.

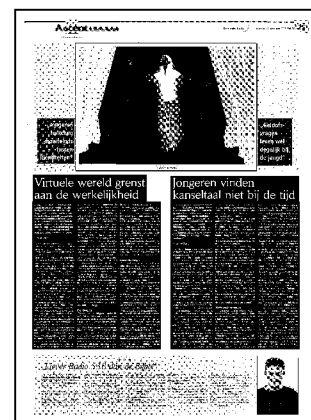
De onderzoeker, in het dagelijks leven adviseur bij Cap Gemini Ernst & Young, heeft een term bedacht voor de combinatie van die verschillende werelden waarin jongeren zich bewegen: de interrealiteit. Dat is niet alleen een bevlieging in het hoofd van jonge pubers, stelt Van Kokswijk. „Het voorbeeld van Kim laat zien dat het zich begeven in deze virtuele we-

reld geen tijdelijk effect is. Vroeger mocht je als puber je wat afzetten, maar later verwachtte je omgeving dat je weer aanpaste aan het gewone patroon. Dat moest ook wel, wilde je een baan, een huis of een partner krijgen. Maar de jongeren van nu weten dat ze ook wat kunnen bereiken in hun virtuele wereld. Daar kunnen ze zich ook bewijzen en zelfs geld verdienen.”

Proefballonnetjes

Voor ouders is het belangrijk dat ze beseffen dat die virtuele wereld er echt is, zegt de promovendus. „Als ouders dat ontkennen, zullen de kinderen naar hen toe het gewenste gedrag vertonen. Pa en ma zakken dan tevreden onderuit, maar de kinderen zitten een kamer verderop te doen wat ze zelf willen. De waarden en normen van internet accepteren ze wel, omdat de interactiviteit en belevingswereld beter bij hun gevoelens en zoektocht passen dan wat hun ouders menen te moeten bijbrengen. Ouders moeten hun kinderen dit gedrag niet aanrekenen. De jongeren doen niet anders dan het gedrag van anderen kopiëren, zoals dat van de overheid, die proefballonnetjes oplaat.”

Van Kokswijk ziet het opgaan in de virtuele wereld niet als een sociale verarming. „De virtuele wereld grenst aan de reële. Je kunt er niet geboren worden, overlijden of pijn voelen, maar verder kan er alles: verliefd worden, trouwen, op reis gaan. Het is een perfect oefenterrein. Als je problemen hebt in de reële wereld, kun je je ander gedrag aanmeten op internet en dat toetsen. Vergelijk het met een rij-simulator, waarin je oefent voor je echt de weg op gaat. Zo'n schijnwereld is er altijd geweest, in onze verbeelding, maar nu kun je die voor het eerst benutten.”



Jongeren vinden kanseltaal niet bij de tijd

Spreek de preek jongeren aan? Is er een taalkloof? De Driestar-leerlingen Alieke Drost en Janneke Klop vinden dat er in de kerk wel aandacht is voor jongeren, op verenigingen, maar de prediking schiet volgens hen op dit punt tekort. Aandacht voor jongeren is meer dan het noemen van „jeugd in ons midden.” Zijn jongeren onverschillig en hebben zij geen belangstelling voor God en geloof? Janneke: „Ze moesten eens weten hoe veel jongeren er met geloofsvragen rondlopen!”

K. van der Zwaag

Alieke en Janneke zijn allebei vwo-6-leerlingen en kerken respectievelijk in de gereformeerde gemeente in Gouda en die in Bodegraven. Beide studenten beamen de stelling dat er een kloof is tussen de prediking en de jongeren. Het taalgebruik op de kansel is volgens hen te moeilijk en zeker niet bij de tijd. Janneke: „De dominee zegt op straat ook niet „elkander”, waarom dan wel in de kerk?” Alieke: „Volwassenen kennen dit taalgebruik en weten ermee om te gaan, maar jongeren zijn dit niet gewend. Het taalgebruik kan veel directer en duidelijker.”

Communicatie met de jonge hoorder is meer dan een kwestie van taal. Janneke wijst op de noodzakelijkheid van het noemen van voorbeelden die jongeren aanspreken. En met de jongeren heb je ook de ouderen, vindt ze. Het is volgens haar niet slechts een kwestie van taalgebruik. „Het probleem zit dieper. Het gaat vaak ook om een andere geloofsbeleving.” Alieke: „Bekering lijkt iets voor ouderen te zijn. Een persoonlijke ervaring van jongeren met God wordt gauw onderdrukt. Ouderlingen nemen je wel serieus op huisbezoek, maar nemen toch een afwachtende houding aan als het gaat om het geloof.”

Beide leerlingen vinden dat predikanten en ambtsdragers erop gewezen moeten worden dat jongeren niet altijd aansluiting kunnen vinden in de prediking. Janneke: „Openheid is belangrijk. Ambtsdragers zouden meer met jongeren moeten praten.” Beide leerlingen merken dat de

RD-serie over jongeren en media de ogen van veel ambtsdragers en predikanten geopend heeft. In de preek worden nu voorbeelden genoemd die direct verwijzen naar de serie over de media.

De twee leerlingen vinden dat het voor ouderen wel moeilijk blijft om zich te verplaatsen in de leefwereld van jongeren. Dat blijkt uit het omgaan met internet. Alieke: „Jongeren groeien met internet op, terwijl ouderen daar vaak best buiten kunnen. Jongeren beseffen heus wel dat sommige dingen niet kunnen, maar andere zaken zeggen zij in hun geweten wel te kunnen verantwoorden.”

Moeten in de preek de zonden bij hun naam genoemd worden of moet er slechts in het algemeen gesproken worden over de „plaatsen van ijdelheid”? Alieke: „Laat het veel concreter worden. Ouderen weten wel wat met deze term bedoeld wordt, maar jongeren echt niet.” Janneke: „Jongeren weten dat sommige dingen echt fout zijn, maar andere zaken, waar hun ouders moeite mee hebben, kunnen zij wel verantwoorden voor hun geweten.” De leerlingen hebben moeite met het onderscheid tussen de zondag en doordeweeks. Janneke: „Vaak krijg ik het idee dat de preek op zondag moeilijk mag zijn, want door de week heb je toch jv. Daar is het wel begrijpelijk.” Op de catechisatie werd er een keer voorgesteld om een bepaald onderwerp te behandelen, maar toen zei de ouderling: Dat is echt iets voor de jv. Dat vond ik heel teleurstellend.”

Verlossende antwoord

Jongeren en ouderen verkeren vaak in twee werelden. Janneke: „Ouderen kunnen de moderne media ver van zich afschuiven, maar jongeren keuren deze media absoluut niet af, omdat ze ermee vertrouwd zijn. Ouderen zien het als een gevaar en hebben niet geleerd ermee om te gaan. Jongeren hebben dat vaak helaas ook niet van ouderen geleerd.”

Hoe de verantwoordelijkheid dan bijbrengen? Beide leerlingen wijzen erop dat opvoeding erg belangrijk is en vooral het gesprek tussen ouders en kinderen.

De gedachte dat het verlossende ant-

woord niet in de regels zit maar in een levend geloof, spreekt beiden aan. Het is een vraag waar velen ook mee zitten. Janneke: „Veel jongeren zitten vol met geloofsvragen. Ze zijn echt met God bezig en velen van hen kunnen God ook hun Vader noemen.” Alieke: „Als je met elkaar in de klas spreekt over een persoonlijke ervaring met God, komen er heel veel reacties los, boven verwachting zelfs, ook van jongeren van wie je het niet verwacht. Het is de taak van de kerk om daar wat mee te doen.”

Janneke: „In de prediking wordt er te gemakkelijk van uitgegaan dat alle jongeren onbekeerd zijn. Dat wordt vaak als vanzelfsprekend gezien. Het zou goed zijn als de predikant meer aandacht had voor jonge gelovigen. Over het algemeen vinden zij weinig aansluiting in de preek.” Alieke: „Veel mensen denken dat jongeren onverschillig zijn, maar ambtsdragers zouden verbaasd zijn als ze met jongeren over hun Godsbeleving spraken.”

Janneke: „Er is zeker sprake van een andere geloofsbeleving. Dat is ook heel logisch. Jongeren denken en geloven nu eenmaal niet op de manier van ouderen. Jongeren hebben helaas ook niet veel contact met kerkenraden. Er wordt wel eens gezegd: Ga eens een kind van God opzoeken. Maar in de praktijk doen heel weinig jongeren dat. Het initiatief zou misschien meer van ambtsdragers moeten uitgaan.”

Jongeren leven nogal eens in een spaagaat. Veel jongeren weten feitelijk dat ze goddeloze rommel in de klinko moeten gooien, maar gaan ondertussen gewoon door met luisteren en kijken naar onchristelijke programma's en films. Beide studenten herkennen dat. De onverschilligen zijn volgens hen het moeilijkst te bereiken. Het zijn in feite randjongeren, die wel elke zondag in de kerk zitten, maar innerlijk al afscheid genomen hebben. Alieke: „Het zijn jongeren die niet óf voor de kerk óf voor de wereld kiezen, maar van allebei wat. Ze kiezen de derde weg, die uiteindelijk toch de weg van de wereld is. Dat is erg. Jongeren zijn toch de toekomst van de kerk? Zij vormen de basis waarop gebouwd moet worden.”



Schijnwereld

**„Jongeren
switchen
moeiteloos
tussen
identiteiten”**

**„Geloofs-
vragen
leven wel
degelijk bij
de jeugd”**